

2022
TENYIDIE

Total marks : 80

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
- ii) *The question paper consists of 20 main questions. All questions are compulsory.*
- iii) *Marks are indicated against each question.*
- iv) *Internal & general choice have been provided in some questions.*

N.B: *Check to ensure that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION – A (Kesi Mhaphrü)

1. Thedze hau phrülie di ketso kebako kelashülie:

Tenyimia ha kethezie phi di lhoyakezha la u krotho-u lhou thenoumvüthor zo. Seyie kekreamia u kelhou ngukeshü ki Tenyimia üse lhou kemezheie phi ba nhie ikecü le rei talie vi zo. Kekreilamonyü u mhatho mhachüko krathor mu u thuo mia pele mo di u va krakecü la puotei pete nu merei sei-i di lhouya. Derei u donu huohuo thezie phi di lhoukecü la thenoukemvüu thuo kemezhiiekezhüu va pejüwa di lhou u nei se baya zo. Kethezie di lhoukecü la u thuo huohuo ngu u neithor di seyie kekreamia mehounengu di lhou vor mo.

We u zho kevi kesuo hakemhie kekra se lhoyakezha la seyie kekreamia vor u ze lhou rei teicie thepfü ker ketso rei u zho silie mo di lhou u kemha chü di lhou kevor dze si phi. U Tenyimia ha ketheziethor di lhou vorkecü la kecüca kevi kehouporei u thuo u rübei cüwa khrieya. Süla we mha kevi huo cü mu krietuöü liro u siezanuomia ze keza cü meya zo. Morei kecüca kevi huo se thehoutheba nu pie vo mia ze keza cü seiya. Süsie mia vie cükeliemia kehouporei, nie la ketheguoliewe, icü die pu motaya mo. Siro kecüca kenie ba liro a thuo kecüca kesouo cütuo mu a zemia bu keviu cütuo ikecü le phreya. We u kelhou nu kethezie se di lhou vorkecü la mhatho mhachü tei puo vor zorei a thuo mhatho kere kemesiu chü beitu mu a zemia bu mhatho kerüu morei kemedzau chülietuo ikecü le phre di lhou vor. Mhatho mhachü nu, kecükekrie nu rübei zo mo, derei mha pete nu kethezie di lhoukecü la kelhou lhou u nyieta monyü lhou thenoumvü huohuo ngu u neithor di lhou vorwe.

Ketsokeshü:

- (a) Thedze hau cayieu pfhüpie thushülie. **1**
- (b) Kedipuo kemezhiiekezhüu va pejüwa ga? **1**

- (c) Kedipuo la seyie kekreamia Tenyimia üse lhou kemezhie phi ba nhie idi le talie vi ga? 2
- (d) U Tenyimia ha u thuo kecüca keviko cüwa khriekcü la kedipuo chüya üsi ga? 2
- (e) U Tenyimia kethezie di lhoukecü la u kelhouu kimhie vor üsi ga? 2
- (f) Dieca hau puoca thushülie: 1
 - Siezanuomia
- (g) Dieca hau kepetsou dieu thushülie: 1
 - Kemesi

SECTION – B (Thedze kezo)

2. **Hanie puo (1) kedapie dieca 150-200 mese nunu thushülie:**
- a. ‘U shürhoe u kinyi zo’ icuu dze pie ese thushülie. 6

Moro
 - b. Noe n leshüki nu chuti ngukelie la phenu vo n puotsa ze keseshü, n puotsa nnie kese di kerüchükecü rüchüdieu thushülie.
3. **Hanie puo (1) kedapie thushülie:**
- a. **Hau pekhrotsa thupie kebau phrüşhü di khune kemhiekecü (copy-editing) chüshülie:**

U tsiepfumia kelhouzho kevi puo liro ukoe Terhomia prei se di lhou. Siro süla ‘kenyü’ ikecü die hauha se pekrase, mu die hauha phichüu rei nhichuu shierei le kemesei se di lhoukecü die puo. ukoe si kemo rhuo puo rüsuo derei themia bu prei di lhou morokesuo kepetha do-u vi se ükecü lewe. ‘Kenyü’ hauha nanyü geinu se sedelie di se rüna kelhou zhoko nu rei themia kekhalie ya. ‘Kenyü’ ikecü die hauha miayopuoe puo nhicu nunu puo petha di puo bu puo kelhou chie die süyo rünyütsü mu puo kemichie mu zemorokesuo kele puo lelieta ya.

Moro 4
 - b. Noe khadou kerekenie (12) kephrükelieu nu n mhatho chü pevi kelie la n khadoumiako ze thehe puo peba tuo üba. Süla peyo phreikie puo thupie n khadoumiako tsükecü thushülie.

SECTION – C (Diezho)

4. **Hako chatha khakeshü medzi di kelashülie:** 12x1=12
- (a) Tezie nu nyiepuo kekra ba. (*Rhiepie kebau dieza kiu nu ba ga?*)
 - (b) Puo thudo puo peri ba. (*Rhiepie kebau thenumia zakie thushülie*)
 - (c) Azuoe chazou vote. (*Thechü diebau rhieshülie*)
 - (d) Ungo pfhephra puo pie diecha chüshülie.
 - (e) A puo pfhü _____ puo ngulie mote. (*Diekhe puotou-u pie kheshülie*)

- (f) Hieko thuo ngulie. (*Kerüpe zasou-u rhieshülie*)
- (g) ‘Meyie’ hau se tsüle dietso nu thushülie.
- (h) Kepenuopfü-e kehourapuorei ba zo. (*Rhiepie kebau dieba kiu nu ba ga?*)
- (i) Chüpahiu bu kerüguu telie. (*Canuo diezanyieu rhieshülie*)
- (j) Leshüdau mizhü geinu chülie. (*Diechau nu diepeu kiu ga?*)
- (k) Puo thunudzü kekra krieli. (*Ketsakekra dietso rhieshülie*)
- (l) Zhadoudo puo nu zha thenie baya. (*Mhaphrü dietso-u rhieshülie*)

5. **Hakhro kebau Tenyidie nu thuyie chüshülie:** **3**
 Food is essential for all living beings. Without food, man cannot live long. Everyman has to eat a certain quantity of food. If he eats less than that quantity, his health will fail and he will fall ill. So everyman has to eat enough food to live.

SECTION – D (Diemvü)

Thedze

- 6. Suomia üse u krü so morei sowe üya ga? **1**
- 7. Keviphüü nyhütaketuo duü sier mhakicü kro puo chüshü ga? **2**
- 8. ‘Kimo’ puoca kedipuo ga? **2**
- 9. Keviphüü kedipuo pie Mengubeizo tsüshü mu puo ki kedipuopuo pushü ga? **3**
- 10. Kedipuo la Tenyimia zorei ke puo nunu vo ke kekrieu ze kepfhesilie kenjütaya ga? **3**
- 11. a. Kedisenyü se dze kecali di thushülie. **4**

Moro

- b. “...u pfutsanuoko kelhou teiki thehouba se kemeyie phiya.”
- (i) ‘Thehouba’ sü kedipuo ga? **(2)**
- (ii) Kedipuo la thehouba üse u razou kerüguo la kepukecü mu theja khakeshü chüü üdi pulie vi ga? **(2)**

- 12. **Hako donu puo (1) kedapie thushülie:**
- a. Keviphüü puo zeu unie kesetuoü kebau nu tsur moketa ki kikemhieta ga? **5**
- b. “A avu kepeza di leshüphrü sa nyü phi ba zo...”
- (i) Diecha hau supuo se supuo ki pu ga? **1**
- (ii) Puoe kiüdi leshüphrü salie mota ga? **2**
- (iii) Puo khadou kitsuo nu ba di puo shüphrü khawata ga? **1**

(iv) Puo shüphrü khawa di kedipuo chüta ga? 1

c. U tsiepfumia teiki kenyimia mu kejümia unie kikemhie di kepero pevi di lhou vor shiü se kecapushülie. 5

Geizo

13. ‘Kekhriethoko’ geizo-u nu ükezomiaie suomia üse puo kekhriethoko üdi pu ga? 1

14. ‘A Mhi Pie Kengu’ geizo-u nu ükezopfüe kedipuo se Kepenuopfü ki puo mezhiemeloshü ga? 2

15. **Geizo diecha hau puoca vatshashülie:** 3

*No we kijü kinyiko le di,
Ja tuo hieluo, teigei kedi nu
Nie la phruo mu kesepie ba mu
Kepenuopfü thezie pekreluo.*

16. a. *Süyo mezo menuo zo vo tse,
Vo puobo nu mha kevi pete,
Ngulietuo shie themia pete la.*

(i) Kedipuo mezo menuo volie nu pu ga? 2

(ii) ‘Puobo’ hau ca kedipuo ga? 1

(iii) Geizo diechako geizo kiu nu se par ga? 1

Moro

b. Ükezopfü V. Sachüe ‘A Mhi Pie Kengu’ geizo-u nu puo nhicu ki kimhiecü kro puo nguya üdi pushü shiü se kezashülie. (4)

17. **Hako donu puo (1) kedapie thushülie:**

a. *Nie pa nie zü tuoketa pete,
Kie kengu ze teigei kedi nu,
Thehoutheba kevi kese la,
Zo balie di hie ketsur nhie,
Hie zelieluo, hie kekhriethoko.*

(i) Diecha hako geizo kiu nunu se par mu supuo zoshü ga? 1+1=2

(ii) Ükezopfüe puo kekhriethoko ki kedipuo pu mu kiüdi ga? 3

b. *Kepenuopfü nhamenyiepounuo,
Rütso thuo rei chü kezivishü-
Kezha tuoi themianuo ha bu,
U kepou se zhapu chütuoi,*

Kepenuopfü nei chülie thienyü.

- (i) Supuo geizo hau zoshü ga? 1
 - (ii) Suomia pie nhamenyiepounuo ze kemejüshü ga mu kedipuo la ga? 2
 - (iii) Ükezomiae khriesarüümia ki puo kemengu kimhiecü puo pushü ga? 2
- c. ‘Kelhoumhasi’ geizo-u nu mhasi kiu rieta mo di u donu rühou tuoya üsi ga? Geizo-u nu ükezo-ue mhasi kekreikecüko pie kikru puo rhi nunu chiekeshü ca kepushülie. 1+4=5

Noudo Dze

- 18. Dietho-u kimia za supuo ga? Unie nuo mia kitsuo baya üsi ga? 1+1=2
- 19. Puvüü thenu kimhiecpüfü puo ga? 3
- 20. a. Neitseizo puo kelhou thelatsa kemeriekcü kicü kro puo ze keseta mu kikemhie di siata shiü se kecapushülie. 5

Moro

- b. “*Hieko kikru la nnie teigeidieliemia zotelie, kidepuo rei hieko khrieta ga?*”
- (i) ‘Hieko kikru’ hau supuo kikru ga? (1)
 - (ii) Suomia üse uko kikru la teigeidieliemia mhieta üdi pu ga? (1)
 - (iii) Kedipuo la diecha pushü ga? (3)
